

Nr 64

Av herr **Hermansson m. fl.**, om samordning av de statliga företagen, m. m.

(Lika lydande med motion nr 74 i Första kammaren)

Över arbetslivet i Sverige råder en stämning av stor osäkerhet. Grunden härför är de senaste årens snabba ekonomiska omvandling, som under 1970-talet kommer att nå en styrkenivå som vi därefter har att räkna med under lång tid framöver. Denna omvandling är i sin tur en följd av att viktiga förändringar skett i de villkor, under vilka det privatkapitalistiska systemet har att verka.

För 100 000-tals löntagare, jordbrukare och småföretagare har den ekonomiska omvandlingen medfört allvarliga påfrestningar. Nedläggningar, produktionsinskränkningar och omlokaliseringar rapporteras ständigt i det aktuella nyhetsmaterialet. Förhandlingsklimatet på arbetsplatserna har hårdnat. Tryggheten — grundtanken i den fulla sysselsättningens politik — har blivit en illusion.

Den nya typen av arbetslöshet kan inte bekämpas med konventionella socialpolitiska åtgärder. Dess orsak är inte en vanlig lågkonjunktur, som kan överblickas i tiden. Sysselsättningsproblemen har sin rot i den ständiga inre omorganisation som kapitalismen genomgår i sitt nya utvecklingsstadium. Denna strukturella omvandling drabbar inte bara arbetarna i produktionen. Den slår också mot tekniker och kontorsfolk med specialiserad utbildning. Den slår mot de statsanställda, som i stor skala drabbas av de statliga verkens massrationaliseringar. Den slår mot köerna av ung arbetskraft, som träder ut i arbetsmarknadens konkurrens.

Det nya läget är en utmaning mot arbetarrörelsen. Kraven på en helt ny näringspolitik växer sig allt starkare, inte en näringspolitik som tar sikte på att reparera redan inträffade skador utan som i stället har som målsättning att förhindra att skadorna alls inträffar.

Strukturuomvandlingens karaktär

Den svenska ekonomin har nått ett nytt och högre stadium på industrialiseringens väg. Huvuddragen i denna utveckling kan i korthet sammanfattas så:

1. *Arbetsmarknadens sammansättning förskjuts hastigt.* Å ena sidan utsorteras en växande skara, vars arbetskraft under nya tekniska betingelser

blivit överflödig för kapitalet. Å andra sidan expanderar sysselsättningen, men i form av yrken dit de arbetslösa på grund av utbildningshinder inte har tillträde. I vissa delar av näringslivet stiger utbildningskraven, i andra ersätts yrkesarbetet av tempoarbete. Dessa olika förskjutningar innehåller fröet till svåra framtida sysselsättningsproblem.

2. Den tekniska utvecklingen medför en enorm ökning av realkapitalet, räknat per arbetande. För att avkasta största vinst måste dessa värden utnyttjas intensivt. Följden blir en *skärpt tendens till koncentration av driften*, högre specialisering och organisatorisk sammanknytning inom näringslivet. Kraven på arbetskraftens anpassning under produktionsformerna stiger. Denna process bryter nu också in över handel, transport och administration.

3. *Kapitalbildningen är tillika en investering i arbetsbesparing*. Även vid bibehållen framstegstakt sker därför en ökad utsortering av arbetskraft. 1960-talets stora tekniska investeringar kommer på 1970-talet att leda till arbetsbesparingar i stor skala. Samtidigt ökar strömmen av utrationaliserade från jord- och skogsbruk, vilka söker sig till industrin. Kvinnorna söker sig i allt större utsträckning till arbetsmarknaden. Ledda av rädslan för otillräcklig återväxt i landets arbetsstyrka och möjligheten att pressa lönekostnaderna söker företagen tvinga fram stegrad import av arbetskraft. Strömmen av arbetssökande möter alltså effekten av arbetsbesparingarna.

4. *Koncentration och omorganisation i näringslivet framkallar en folkomflyttning* av hittills okänd karaktär. Befolkningens nuvarande fördelning och bosättning inom landet är en följd av näringslivets tekniska nivå i ett tidigare skede av utvecklingen. Produktionskrafternas nya organisation kommer nu i motsättning till denna befolkningsfördelning.

5. *Den svenska kapitalismens sammansmältning med den utländska påskyndas nu*. Utlandskoncernernas inflytande ökar, samtidigt med att svenskt kapital allt ivrigare deltar i kampen om internationella investeringsobjekt. Kraven på fria kapitalrörelser stiger och leder till minskad kontroll över kreditmarknaden och därmed den ekonomiska politiken. Möjligheten till kapitalflykt kan väntas påverka vår ekonomiska tillväxt. Den får också en ödesdigert verkan som slagträ i kampen mellan arbetsgivare och löntagare.

6. De senaste åren har inneburit en stark ökning av den revolutionära aktiviteten i världen. I alla världsdelar har motståndet mot den kapitalistiska ordningen tagit sig uttryck. *För att bevara sin ställning sammansluter sig kapitalet i större marknadsenheter*. De små industrinationerna underordnas de större. Dessa förändringar påskyndar kraftigt takten i strukturomvandlingen.

Skärpta motsättningar inom ekonomin

Strukturumvandlingen skärper de motsättningar och balansproblem som finns i vår ekonomi.

Den bristande balansens geografiska sida framträder allt tydligare. I storstadsregionerna hindrar bristen på bostäder, daghem m. m. ett utvecklande av den mångsidiga arbetsmarknadens och det breda marknadsunderlagets fördelar. Den omflyttning som den kapitalistiska strukturumvandlingen själv förutsätter försvåras. Kvinnans ekonomiska frigörelse och den outnyttjade arbetskraftens aktivering hålles tillbaka. Köproblemen uppmuntrar till kortsiktiga lösningar och dålig planering.

Samtidigt med tillväxtproblemen i storstäderna lider stora delar av landet — Norrland, Dalarna, Värmland, Dalsland, östra Götaland — av otillräcklig industrialisering och sysselsättningssvårigheter. Här hindrar ett ensidigt näringsliv och en otillräcklig ekonomisk tillväxt en förnuftig användning av de produktiva resurserna.

Motsättningarna mellan behovet av samhällelig planering och den privata storfinansens intressen markeras alltmer. Samhällsinvesteringarna släpar starkt efter behoven. Stat och kommuner har svårt att hävda sitt kapitalbehov. Denna motsättning blir allvarligare ju mer utvecklingen nödvändiggör stora, kollektiva kapitalinsatser av långsiktig natur. I en privatkapitalistisk ekonomi blir stat och kommuner också påverkade och utnyttjade av privatintressena. De kan inte spela den självständiga roll utvecklingen kräver. Exempel på detta är regionplanen för Storstockholm, som reserverar centrum för kapitalets företrädare och förvisar löntagarna till ytterområdena.

Det privata kapitalets beslut och planer är hemliga. Stat och kommuner saknar därför egentligt underlag för att planera samhällsinvesteringar. T. o. m. från rent kapitalistiska utgångspunkter är detta en svår brist. Denna motsättning mellan ekonomins samlade behov och den privatkapitalistiska organisationen framträder allt allvarligare ju större rörligheten på arbetsmarknaden blir och ju mer strukturumvandlingen nödvändiggör en effektivare arbetsmarknadspolitik.

Klasskillnaderna framträder skarpare. Uppmjukningen i arvs- och förmögenhetsbeskattningen, värdestegringar och spekulation har gjort att de stora ägarna till kapital lätt hållit sig skadeslösa för inflationen. Möjligheterna att tillskansa sig dolda privatförmåner har för de högsta inkomsttagarna inom både näringslivet och förvaltningen gett ytterligare fördelar.

För majoriteten av löntagarna har förskjutningar av motsatt art inträffat. Staten har övergått till en högre grad av indirekt beskattning, som varit till nackdel för flertalet inkomsttagare. Genom att skjuta över stora samhällskostnader som t. ex. skolkostnaderna på kommunerna har den icke-progressiva kommunala beskattningen fått större betydelse. Den gamla tan-

ken att utjämna inkomstklyftorna medelst skattesystemet har helt övergivits. Den omfördelning som nu sker går till de små inkomsttagarnas direkta nackdel.

Slutligen framträder motsättningarna på det mest centrala av alla områden: maktens.

Med strävan efter större ekonomiska enheter, med storbankernas allt större betydelse och med byråkratins tillväxt inom näringslivet följer en koncentration även av beslut och makt till en sektor vid sidan av parlamentariskt och demokratiskt kontrollerade beslutsorgan. Små grupper beslutar över tusentals individers levnadsvillkor. Denna situation är påtaglig även i de samhällseliga organen eller i den nya typ av slutna korporationer som investeringsbanken representerar.

I samma mån som besluten inom näringslivet rör allt större värden och allt fler människor, skjuts dessa människor undan från inflytande. Deras maktlöshet blir alltmer påtaglig och bidrar starkt till otryggheten. I ett läge, där både förutsättningarna för och nödvändigheten av människans deltagande i maktens utövande är större än någonsin, utestängs hon i stället från makten av egenmäktigt sammansatta elitgrupper i samhället.

Motsättningar av nämnda slag visar sig över hela den kapitalistiska industrivärlden. De bildar bakgrunden till de fattigas revolt i USA:s städer lika väl som till vänsterns radikaliserings i de europeiska länderna. Kraven på en ny organisation av hela samhällsekonomin ställs i allt klarare form.

Kapitalismen är otidsenlig

Orsaken till de problem strukturuomvandlingen skapar ligger i ekonomins kapitalistiska organisation.

Ekonomi och tekniken förändras, men makten utövas i de gamla kapitalistiska formerna. Detta motsvarar inte utvecklingens krav. Kapitalismen skapar otrygghet. Den är i det nya läget inte längre effektiv. Den är med sin stigande maktkoncentration ett hot mot demokratin.

Motsättningen mellan ekonomins krav och kapitalismens sätt att fungera kan belysas från flera utgångspunkter.

För att inte spärra ur måste den ekonomiska omvandlingen behärras, planeras och förberedas på lång sikt. I sitt remissvar till utredningen om den nya investeringsbanken underströk LO behovet av en långsiktig utvecklingsplan, men kapitalismen kan inte motsvara detta behov. Att bemästra följderna av strukturuomvandlingen kräver fortlöpande kännedom om näringslivets investeringsplaner. Det krävs också att alla typer av investeringar, näringslivets och samhällets, kan fullt samordnas. Under kapitalismen är besluten hemliga, och enskilda företag och finansgrupper agerar utan samband med varandra. Därför hänger också samhällets investeringsplanering i luften. Man saknar förmåga att förutse förändringar i folkmängd

och sysselsättning ens från ett år till ett annat. Det är de som drabbas av strukturomvandlingen som blir lidande av denna bristande planering.

Den kapitalistiska prisbildningen spårar ur på centrala punkter. I ett expansivt samhälle råder en bestående överefterfrågan på bl. a. mark. Detta är ett normalt inslag i en ekonomisk tillväxtprocess. Men den kapitalistiska prisbildningen omvandlar ett sådant marknadsläge till hejdlös spekulation. Spekulationen blir då också ett ofrånkomligt inslag, en ständig kostnadsbelastning. Den snedvrider investeringsförloppet och kostnadsfördelningen. Den fördyrar bostadskostnaderna, vilket skärper bostadsbristen, och försvårar den omflyttning som strukturomvandlingen förutsätter.

I sitt handlande leds kapitalismen av förväntan om lönsamhet och vinst. Ekonomins behov avviker allt klarare från denna ensidiga målsättning.

Lönsamheten har flera olika sidor, som under kapitalismen står i strid med varandra. Lönsamhet för det enskilda företaget är något helt annat än lönsamhet för hela ekonomin. Ett privatföretags beslut om etablering, lokalisering, förflyttning eller nedläggning medför under alla förhållanden samhällseliga kostnader till mångdubbla värdet, antingen för att hindra en sysselsättningskris eller för att förse företagets löntagare med sociala nyttigheter av olika slag. Man frågar aldrig om det privata kapitalets beslut är förenliga med en rationell organisation av samhällsinvesteringarna. Denna ofullständighet i de privatkapitalistiska kalkylerna blir allvarligare ju större roll de kollektiva investeringarna får.

1. *Kapitalismen har en tendens att gynna den kortsiktiga lönsamheten på bekostnad av den långsiktiga.* Den privata sektorn tar ofta inte alls beaktning med investeringar, som för lång tid uppskjuter vinster. Viktiga långsiktiga utvecklingsinvesteringar handikappas därför lätt i en kapitalistisk ekonomi. På detta blir den ekonomiska framstegstakten lidande.

2. *Kapitalismen tar inte hänsyn till om vinsten framgår ur produktivt arbete eller ren prisspekulation.* I sin likgiltighet för hur vinsten uppkommer, premierar kapitalismen ekonomisk parasitering.

3. *Privat lönsamhet är ofta helt oduglig som mätare på produktiviteten.* Investeringar, som aldrig ger privat vinst, kan vara livsviktiga för produktivitetens utveckling. De investeringar som starkast befrämjar produktiviteten är främst utbildning och forskning. Likväl får samhället kämpa en strid med det privata kapitalet för att kunna reservera medel för sådana investeringar. Ekonomins långsiktiga behov kommer här i skarp motsats till den kapitalistiska organisationen av näringslivet.

Planerad strukturomvandling under folklig kontroll

Genom att planeringen aldrig kan förutse det privata kapitalets handlande, drabbas löntagarna hårt och oförutsett av näringslivets allt hastigare förändringar.

Viktiga utvecklingsinvesteringar försummas. Detta hämmar framstegstakten i ett läge, där den måste öka för att de växande skarorna av utrationaliserade skall kunna åter få tillträde till produktionslivet.

Sammansmältningen av svenskt och utländskt kapital försvagar ytterligare löntagarnas möjligheter att påverka strukturomvandlingen.

Strukturomvandlingens svårigheter är därför oupplösligt förenade med det kapitalistiska systemet. För att effektivt bekämpa dem och bryta sin maktlöshet måste löntagarna bereda sig att med samhällets och sina organisationers stöd själva överta kontrollen över näringslivet.

Trygghet genom en aktiv näringspolitik — trygghet genom ingrepp i näringslivets ekonomiska och politiska organisation.

Den socialistiska näringspolitik vi i ett antal punkter vill teckna omfattar både allmänna principer och aktuella dagskrav.

Våra utgångspunkter är två. För det första att strukturomvandling av näringslivet är ofrånkomlig, nödvändig och önskvärd i varje samhällssystem. För det andra att vårt samhälle befinner sig i en utvecklingsfas då tryggheten inte längre kan garanteras med de hitintills brukade social- och arbetsmarknadspolitiska medlen.

1. Den ekonomiska strukturomvandlingen skall genomföras efter ett medvetet, långsiktigt program. Programmet skall omfatta alla slag av investeringar. Förändringar i sysselsättning och investeringar skall vara kända och förberedda på sikt.

2. De arbetande i näringslivet skall ha bestämmande inflytande över drift, investeringar och ekonomisk planering. Det privata storkapitalets makt skall upphöra.

3. Styrningen av ekonomisk utveckling och lokalisering skall ske genom samspel mellan tre nivåer: a) riksdag och regering, b) regionerna och c) arbetsplatser och kommuner. Planeringen bör ske under största möjliga offentlighet och direkt demokrati. Bank- och kreditväsen skall övertas av samhället. En enda statlig bank bör samordna hela investeringsförloppet. Dess politik skall stå under parlamentarisk kontroll, dess verkställande ledning vara representativ för folkmajoriteten.

4. Regering och riksdag bör ha ansvar för de stora dragen i utvecklingen och göra upp långsiktiga nationella utvecklingsplaner för en period på 10—15 år. Statsmakterna skall i stort styra kapitalströmmarna till branscher och regioner. Statlig företagsamhet skall särskilt bedrivas

för att aktivt stimulera den ekonomiska tillväxten i landet eller för någon speciell region,

för att komplettera ett ensidigt näringsliv i en region,

för att få i gång investeringar som är särskilt riskfyllda men av betydelse för produktivitetens utvecklingen,

för att stimulera nya och experimentbetonade produktionsgrenar.

Även på andra områden kan statliga företagsinitiativ visa sig kommersiellt eller politiskt lämpliga. Där så kan ske bör dock efter hand drift och förvaltning övergå till de anställda.

5. Sedan regering och riksdag dragit upp de större linjerna skall regionerna själva arbeta fram förslag till regionala utvecklingsplaner. Planerna skall innehålla riktlinjer och tidsprogram för strukturomvandlingens olika etapper inom regionens näringsliv och samhällssektor, t. ex. program för utvecklandet av nya tätortsregioner och industrizoner. Den regionala självstyrelsen kan stärkas för att ge planprocessen större smidighet. Nya, demokratiserade organ skall bildas i regionerna genom sammanslagning av lands- ting och länsstyrelser.

6. Företagen skall styras och förvaltas av de anställda. De regionala organens förslag till utvecklingsprogram skall diskuteras och godkännas ute på arbetsplatserna. De arbetande skall i största möjliga grad bestämma tidpunkterna för strukturomvandlingens olika steg — nylokalisering, nedläggning, koncentration m. m.

7. Småproducenter (inom t. ex. jordbruk, handel) bör genom intresseorganisationer eller ortsgupper medverka i och påverka den regionala planeringen samt själva leda strukturomvandlingen i sina branscher. Småproducenterna bör förbli självständiga. Frivillig samverkan och sammanslagning bör emellertid aktivt understödjas.

8. Kommunernas roll i planeringen blir av ökad betydelse. För att samordna näringsliv och samhällsinvesteringar måste representanter för arbetsplatser och småproducenter knytas till kommunens styrelse. Kommunerna bör bedriva ekonomisk planering efter ett för hela landet gemensamt och jämförbart mönster.

9. Nya riktlinjer skall dras upp för arbetsmarknadspolitiken. Arbetsmarknadsorganens styrelser skall väljas av arbetstagarna.

Högre grad av analys och planering skall ägnas de långsiktiga förändringarna i yrkesstrukturen. Omskolning och vidareutbildning skall ingå som normala löpande medel att ändra eller höja arbetskraftens kompetens efter arbetsmarknadens strukturförskjutning. Omskolningen skall inte endast vara en sista utväg för redan arbetslösa utan ett medel att förhindra att arbetslöshet uppstår.

Hela planeringen av beredskapsarbetena i kommunerna skall i grund överses och aktualiseras.

De arbetandes pendlings- och transportfrågor skall ägnas särskild uppmärksamhet.

10. En allmän, systematisk vuxenutbildning skall byggas upp under enhetlig ledning. Vuxenutbildningen skall anslutas till det allmänna skolväsendet. Vuxenutbildningen skall ha två stora uppgifter.

Den skall vara ett medel att hindra strukturarbetslöshet genom att med

omskolning och vidareutbildning förändra arbetsstyrkans kvalifikationer i enlighet med förändringar i efterfrågan.

Vuxenutbildningen får dessutom en central roll för att på bred front höja arbetskraftens yrkeskunskap och produktivitet samt frigöra dess tekniska och organisatoriska begåvning till självständiga insatser i produktionen.

11. Den fackliga rörelsen måste ges en långt starkare ställning än nu och dess representanter få en avgörande position i den centrala och regionala planeringen, i kreditväsendet m. m.

12. Nya principer för lokaliseringpolitiken bör formuleras. För varje region med rimligt befolkningsunderlag bör målsättningen vara full och effektiv sysselsättning. Nödvändig strukturomvandling skall ske främst genom omflyttning av produktionsfaktorer inom regionen. Starka välutvecklade centra bör skapas inom varje region. Ekonomisk och kulturell jämlikhet mellan regionerna bör eftersträvas.

13. I distrikt, där avfolkningen är oundviklig, skall den ske i ordnade former. Transport- och servicemöjligheter bör i rimlig grad garanteras den kvarvarande befolkningen. Avfolkningskommunerna måste bli föremål för statens speciella stöd, när det vikande kommunal-ekonomiska underlaget hotar att medföra social förslumning.

14. Hela samhällsplaneringen bör moderniseras. Vid de tekniska högskolorna bör plangrupper bildas, bestående av arkitekter och samhällsplanerare. Dessa arbetslag skall med statens stöd utarbeta rutinlösningar på olika planfrågor. På så sätt kan kommunerna befrias från betydande planeringskostnader. Moderna idéer kan ständigt tillföras den lokala planeringen.

15. Liknande arbetsgrupper bör bildas vid t. ex. de ekonomiska fakulteterna. Dessa grupper skall vidareutveckla moderna organisations- och företagsledarmetoder för näringsliv och förvaltning.

En planerad strukturomvandling har bestämda fördelar. Arbetskraften vinner trygghet genom att förändringarna kan förberedas och ske under de arbetandes direkta inflytande.

Samhällsplaneringen kan arbeta med säkra informationer, vilket ökar framsynheten och minskar risken för felinvesteringar och bristsituationer.

Kapitalet binds inte längre av det ytliga och kortsiktiga privata vinstmotivet. Det kan kanaliseras till investeringsavsnitt, som högsta framtida produktivitet. Sociala och miljövårdande synpunkter kan bättre beaktas.

De aktuella sysselsättningsproblemen

Kravet på en *genomgripande* förändring av näringslivets ekonomiska och politiska organisation får inte skymma sikten för den arbetslöshet och de skador vi redan har och som kräver omedelbara åtgärder. Dels måste nya

arbetstillfällena skapas och andra åtgärder vidtagas för de redan arbetslösa, dels måste man förhindra att ny arbetslöshet uppstår.

Sysselsättningsproblemen i dag beror inte enbart på dåliga konjunkturer utan i avgörande grad på strukturomvandlingen. Kravet på arbetsmarknads- politiska åtgärder i nuläget måste därför kombineras med krav på närings- politiska åtgärder som inleder ett ökat inflytande för samhället och löntagarna på industrilokaliseringen och investeringarna.

Vi är anhängare av sådana förändringar i näringslivet, som leder till för- bättrad produktion och effektivt utnyttjande av resurserna. Men företagens vinster på strukturomvandlingen måste användas för att betala kostnaderna för omställningen. De anställda som nu drabbas måste hållas skadeslösa. Omställningsprocessen måste ske under samhällets och löntagarnas infly- tande och kontroll.

LO:s arbetsmarknadspolitiska program stödjer de uppfattningar vi före- trätt och företräder. Utbyggnad av arbetsförmedlingarna till en central instans för förmedling av all arbetskraft, förlängd varseltid, vidgad rätt till omskolning och flyttningsbidrag, ökade insatser för äldre och handikappad arbetskraft, förbättring av kvinnornas situation på arbetsmarknaden, ökad forskning samt utbyggnad av arbetsvården, industrihälsovården och arbetar- skyddet är väsentliga inslag i en modern arbetsmarknadspolitik.

Nedläggningar och förflyttningar av företag drabbar särskilt hårt den äldre arbetskraften, kvinnorna och de handikappade. Gränsen för vad arbetsgivarna betraktar som äldre arbetskraft förskjuts ständigt nedåt. Arbetsgivarna har avsvurit sig sysselsättningsansvaret för de äldre och han- dikappade och ställer krav på att samhället och löntagarna skall svara både för ansvaret och kostnaderna för dem som slussas ut ur produktionen.

En annan inställning till den äldre arbetskraften måste framtvingas genom att arbetsgivarna ålägges att betala kostnaderna för omskolning, vidareutbildning, flyttningsbidrag etc. och för att de anställda som drabbas hålles ekonomiskt skadeslösa.

Samhället och löntagarna måste ha rätt att komma in och påverka före- tagens dispositioner innan dessa fattar beslut i frågor som gäller anställ- nings- och inkomsttryggheten. Enbart utökning av varseltiden är otill- räckligt.

Följande åtgärder är nödvändiga för att möta den ökade struktur- och konjunkturarbetslösheten och säkra rätten till arbete och inkomsttrygghet:

Riksplanering och utarbetande av regionala utvecklingsplaner. Statliga företag planeras till utvecklingscentra inom regionerna.

För att samhället skall kunna utöva den ledande funktionen i närings- politiken måste ändamålsenliga instrument skapas. Kravet på ett närings- livsdepartement måste förverkligas NU. De statliga företagen måste sam- ordna och utbygga sin verksamhet.

AP-fonderna användes för utbyggnad av industrier grundade på modern teknik och för att öka samhällets och löntagarnas inflytande inom näringslivet.

De statliga bankerna samordnas och användes för att bryta bankkartellen. Förstatligande av affärsbankerna och övriga delar av kreditväsendet.

Ändring av aktiebolagslagen i syfte att ersätta de nuvarande bolagsstämorna med företagsstämmor där löntagarna och samhället är representerade.

Omedelbara åtgärder

1. Företagen skall enligt lag vara skyldiga att föra förhandlingar med arbetsmarknadsmyndigheterna, kommunerna och löntagarorganisationerna *innan* beslut fattas om nedläggningar och förflyttningar av företag. De fackliga organisationerna ges rätt till representation i företagets planeringsorgan.

2. Samhället skall ha rätt att — utan ersättning till ägarna — överta driften vid nedläggning av företag eller vid större avskedanden till dess andra arbeten eller omskolningsmöjligheter föreligger.

3. Företag eller viktiga delar av företags tillverkning skall enligt lag inte kunna flyttas utomlands utan samhällets godkännande.

4. En "vanhävdslag" för industrin stiftas. En kontroll- och klagoinstans i form av en näringslivets JO införes.

5. Lagfäst uppsägningssskydd. Rätt för löntagarna till 6 månaders uppsägningstid från företagets sida.

6. En arbetsmarknadsfond bildas för omskolning, vidareutbildning, flyttningsbidrag samt för andra arbetsmarknadspolitiska uppgifter. Fonden bygges upp genom arbetsgivaravgifter.

7. I avvaktan på en genom arbetsgivaravgifter uppbyggd trygghetsförsäkring som samordnar de nuvarande otillräckliga och splittrade formerna för ersättning vid avskedanden och arbetslöshet genomföres en förlängning av ersättningstiden och en höjning av ersättningen från arbetslöshetskassorna. ATP-poäng ges också vid arbetslöshet.

8. En avgörande förbättring av reglerna för avgångsbidrag och permitteringslön.

9. Bostadsproduktionen måste ökas i bristområdena. Byggandet av samhällsekonomiskt nyttiga objekt såsom industrier, hamnanläggningar, kraftverk, kommunikationsleder etc. bör ökas. Kommunernas uppdämda behov av skolbyggnader, gymnastiksalor m. m. måste med det snaraste tillgodoses. Kreditfrågan för byggen av detta slag måste lösas snabbt så att angelägenhetsgraden blir utslagsgivande för igångsättningen.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställer vi,
att riksdagen i skrivelse till regeringen begär

dels snabb översyn av AP-fondernas placeringsreglemente;

dels förslag om samordning av den statliga företagsgruppen genom ett eller flera förvaltningsbolag;

dels förslag till 1968 års höstriksdag angående befogenhet för staten att — utan ersättning till ägarna — överta driften vid nedläggning av företag eller vid större avskedanden till dess andra arbeten eller omskolningsmöjligheter föreligger.

Stockholm i januari 1968

C. H. Hermansson (vpk) Gunvor Ryding (vpk) Eivor Marklund (vpk)

Gustav Lorentzon (vpk) Axel Jansson (vpk) Erik Karlsson (vpk)

Sven Hector (vpk) Henning Nilsson (vpk)
